

MAHIDOL UNIVERSITY
Wisdom of the Land

ข่าวสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ISSN ๐๘๕๗-๙๘๙ X ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

ชื่อภาพถ่าย : มุมธรรมชาติ หน้าอาคาร ICT
ผลงานโดย : ณชัยวิทธิ์ หลงสมบูรณ์
สภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ชื่อภาพถ่าย : ลานกิจกรรม วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
ผลงานโดย : งานประชาสัมพันธ์ กองบริหารงานทั่วไป
สำนักงานอธิการบดี ม.มหิดล

สาร จาก ประธานสภาคณาจารย์

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กุลณสรณ์ สายขุน

PA Performance Agreement

PA (Pressure agreement???)

เรื่องนี้มีคำถาม โดย นายแพทย์ ภูงค์ ลิขิตธนสมบัติ

มาปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ เพื่อความสนุกสนาน:

โดย รองศาสตราจารย์ ครรชิต ธรรมศิริ

ทัศนียภาพแสนรื่นรมย์ ม.มหิดล ดนตาลาย

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ
เนตร หงษ์ไกรเลิศ

บรรณาธิการแถลง

โดย รองศาสตราจารย์ วิไล
เทียนรุ่งโรจน์ หนูนภักดิ์

ข่าวสภาคณาจารย์

เป็นหนังสือภายในมหาวิทยาลัย และเป็นสื่อระหว่างคณาจารย์ในการรับฟังแลกเปลี่ยนทัศนคติ ข้อคิดเห็น ทั้งด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านสวัสดิการ และอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย
บทความ ข้อคิด จดหมาย เป็นความเห็นของผู้เขียนเท่านั้น มิใช่ความเห็นของสภาคณาจารย์

สาร

ประธานสภาคณาจารย์

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กุลณสรณ์ สายขุน

ผมขอแสดงความยินดีกับบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน ในโอกาสที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคมที่ผ่านมา ผมเชื่อว่า บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน จะได้ปฏิบัติหน้าที่รับใช้ประเทศชาติของเราให้เจริญก้าวหน้าต่อไป โดยในพิธีสำคัญและศักดิ์สิทธิ์นี้ สภาคณาจารย์ได้ร่วมทำหน้าที่เป็นอาจารย์สักขีพยานด้วย

เมื่อวันที่ ๑๘ - ๑๙ มิถุนายนที่ผ่านมา สภามหาวิทยาลัยมหิดลนำโดยท่านนายกสภามหาวิทยาลัย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ได้จัดให้มีการสัมมนา (retreat) สภามหาวิทยาลัยเรื่อง “บทบาทและกลไกการทำงานของสภามหาวิทยาลัย” แม้ว่าที่ผ่านมาสภามหาวิทยาลัยมหิดลได้ทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดีแล้ว แต่การ retreat ครั้งนี้ก็มีความสำคัญในการทบทวนการทำหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย ว่าได้ทำหน้าที่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง และร่วมกันแสวงหาวิธีการและกลไกการทำงานของสภามหาวิทยาลัยให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปอีก ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของมหาวิทยาลัยและสังคมโดยรวมที่ผ่านมามหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญในการจัด retreat ผู้บริหารระดับต่างๆ อย่างมาก เช่น ผู้บริหารระดับหัวหน้าส่วนงาน หรือผู้อำนวยการกอง เป็นต้น

สภาคณาจารย์ได้กำหนดจัด retreat ครั้งแรกตั้งแต่วันที่ ๑๑ - ๑๒ มีนาคมที่ผ่านมา แต่เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในบ้านเมืองทำให้ต้องเลื่อนมาถึง ๒ ครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม สภาคณาจารย์ก็มีความตั้งใจจริงที่จะจัดให้มีการ retreat เพื่อจะได้ทบทวนบทบาทและการทำหน้าที่ของสภาคณาจารย์ รวมทั้งแสวงหากฎและวิธีการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำหน้าที่ของสภาคณาจารย์ในฐานะเป็นกลไกหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหิดล ที่จะช่วยกันทำงานและผลักดันมหาวิทยาลัยให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง มุ่งสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในการเป็นปัญญาของแผ่นดิน

ผมเชื่อว่าขณะนี้หลายภาคส่วนของมหาวิทยาลัยมหิดลกำลังตื่นตัวและทำหน้าที่ของตนเองอย่างเข้มแข็ง ในการทบทวนและปรับเปลี่ยนกลไกและวิธีการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ และหากประชาคมมหิดล ขยับตัวพร้อมๆ กันอย่างนี้ ถือเป็นการ retreat มหาวิทยาลัยมหิดลโดยรวมอย่างแท้จริง และจะเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปมหาวิทยาลัยและประเทศไทยต่อไป

PA Performance Agreement

โดย นายแพทย์ ภูงศ์ ลิขิตธนสมบัติ
ประธานฝ่ายกิจการบริหาร สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล

PA (Pressure agreement???)

เรื่องนี้มีคำถาม

“สำหรับความยุติธรรม เรื่อง PA ไม่ทราบว่าจะทำให้เกิดได้อย่างไร ในเมื่อมหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้แต่ละคณะไปจัดการบริหารกันเอง โดยไม่มีตัวชี้วัดในเรื่องของความยุติธรรม”

“การใช้ PA ในองค์กรที่ต้องการเป็น LO (Learning organization) ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหายหากใช้เป็นไม่ใช่อย่างผิด ๆ และสร้างบรรยากาศแห่งความไม่เชื่อถือนั่นเอง หรือบรรยากาศแห่งความกลัว”

“ตั้งแต่มหาวิทยาลัยเริ่มใช้ PA ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นอย่างไร ได้ผลผลิตเพิ่มดังที่คาดการณ์หรือไม่ คุ่มค้ำกับความทุกข์ที่หายไปและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นกับบุคลากรหรือไม่”

สวัสดีครับชาวมหิดลทุกท่าน ตอนนี้เป็นทุกคนคงยังอยู่กับกระแสฟุตบอลโลกที่ผ่านมาไม่นานนี้นะครับ คงได้เชียร์ทีมโปรดตัวเองอยู่ แต่ฟุตบอลโลกคราวนี้ ก็ให้บทเรียนดีๆ ว่า ลูกกลมๆ ไวกี้ไม่ได้ (ใครจะไปคิด ฝรั่งเศสดีกรีแชมป์โลกครอบแวกฟุตบอลโลก โดยไม่ชนะใครเลย) แม้กระทั่งทีมโปรดของท่านนายกรัฐมนตรีนะ (อังกฤษอาร์เจนตินา) ยังร่วงเป็นแถว แต่ที่แน่ที่สุดในฟุตบอลโลกหนนี้คือเจ้าปลาหมึกพอล ลัญชาดีอังกฤษ แต่ได้วิซ่าไปอยู่เยอรมัน ทายผลการแข่งขันถูกทุกนัด (น่าจะจับมาอยู่เมืองไทยไว้บอกห่วย รับรองคนมากราบไหว้เยอะแน่นอน) เป็นลีลันของฟุตบอลโลกหนนี้

มาถึงกระแสในมหาวิทยาลัยมหิดลช่วงนี้ คงไม่มีอะไรจะเกิน PA ไปได้ เพราะที่ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย เตรียมลงมือทำ PA รอบใหม่กับคณะต่างๆ ในช่วงนี้ เป็นช่วงที่บุคลากรอาจเกิดความรู้สึกตึงเครียดขึ้น เพราะที่สัญญาและสาบานไว้ จะเกิดผลอะไรบ้าง ต้องเตรียมรวบรวม

เอกสารหลักฐานมาประกอบคำอธิบายกันยกใหญ่ แล้วก็ไม่ทราบว่า จะต้องรับงานอะไรเพิ่มอีก ยิ่งงั้นผมขอเป็นกำลังใจให้ทุกคนนะครับ ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี

ในฐานะที่ติดตามเรื่องนี้มาตลอดด้วยความสนใจ ทำให้ผมเกิดคำถามขึ้นกับเรื่อง PA อยู่หลายประเด็น คือ

1. ทำไมเราถึงต้องทำ PA
2. ทำไมมหาวิทยาลัยมหิดลจึงเลือกระบบ PA มาใช้
3. การทำ PA ดีๆ มีตัวอย่างไหม

ผมจึงไปค้นหาเอกสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งลงไว้ในเว็บไซต์เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีคำชี้แจงอยู่ดังนี้

๑. ทำไมถึงต้องทำ PA

จากวัตถุประสงค์ในเอกสารระบุไว้ ๔ ข้อ ผมขอเสนอไว้ในที่นี้ สองข้อนะครับ

ข้อที่หนึ่ง เพื่อพัฒนาบุคลากร ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร

สำหรับมหาวิทยาลัย ส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร คงเป็นเรื่องพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัย ๑ ใน ๑๐๐ ของโลก ซึ่งเคยมีคนตั้งคำถามที่น่าสนใจว่า **เป็นแล้วเราจะได้อะไร เงินเดือนบุคลากรจะสูงลิบลิว สวัสดิการจะดีสุดยอด นักเรียนประเทศสหรัฐอเมริกาจะขามน้ำขามทะเลมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหิดลรีเปลา** คงต้องฝากไปช่วยกันคิดครับ ขณะเดียวกันแนวทางการพัฒนาบุคลากรอยู่ที่ไหน **ทำไมไม่มีใครออกมาชื่นชมว่า PA ทำให้เกิดการพัฒนาดตนเองเลย** (หรือว่ามีแต่ไปแอบซ่อนอยู่นะ) **และความคิดสร้างสรรค์ในงานที่รับผิดชอบภายใต้ความกดดันนี้ จะมีขึ้นได้หรือไม่** เป็นเรื่องที่น่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง

ข้อที่สอง องค์กรสามารถตอบแทนบุคลากรได้อย่างเหมาะสม และยุติธรรม

สำหรับข้อนี้ไม่ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยมีการสำรวจถึงอัตราค่าตอบแทนต่างๆ ทั้งที่เป็นในรูปของเงิน รางวัลต่างๆ ที่บุคลากรได้รับ เมื่อเทียบกับองค์กรอื่นๆ หรือไม่ **และสำหรับความยุติธรรมไม่ทราบว่าจะทำให้เกิดได้อย่างไร ในเมื่อมหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้แต่ละคณะไปจัดการบริหารกันเอง โดยไม่มีตัวชี้วัดในเรื่องของความยุติธรรม** เคยเรียนถามผู้บริหารท่านหนึ่ง ถึงประเด็นกรณีที่ถูกปฏิบัติงานไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงาน จะต้องทำอย่างไร ท่านตอบว่าให้ทำเรื่องร้องเรียนมายังท่านคณบดี ท่านอธิการบดี หรือคณะกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ของมหาวิทยาลัย หรือสุดท้ายคือศาลปกครอง ซึ่งทำให้เห็นภาพว่าในอนาคตไม่ทราบจะเกิดความวุ่นวายเพียงใด หากบุคลากรมหิดลพร้อมใจกันเขียนจดหมายร้องเรียนว่าควยปัญหาของ PA ๑,๐๐๐ฉบับถึง **ศอร.(ศูนย์อำนวยการความสะดวกเรื่องร้องเรียน)** เพื่อส่งต่อปัญหาของทุกท่านไปยังท่านอธิการบดี คงเหมือนการส่งชิงชิงโครรางวัลฟุตบอลโลกเลย เพียงแต่ผู้ได้รับรางวัลกลับเป็นผู้ไม่ได้สิ่งซึ่งใจ

สำหรับวัตถุประสงค์ในเอกสารอีก ๒ ข้อ ผมขออนุญาตผ่านไปนะครับ

๒. ทำไมมหาวิทยาลัยมหิดลถึงเลือกระบบ PA

อันที่จริงแล้ว PA เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งซึ่งใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งในความเป็นจริงยังมีเครื่องมือ

อีกหลายแบบ ซึ่งมีข้อดีข้อเสียรวมถึงข้อจำกัดแตกต่างกัน ซึ่งผมต้องขออนุญาตยกตัวอย่างข้อเขียนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ PA ของท่านอาจารย์วิจารณ์ พานิช นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล ใน <http://gotoknow.org/blog/thaikm> เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๒ ว่า

"การใช้ PA ในองค์กรที่ต้องการเป็น LO (Learning organization) ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหาย หากใช้เป็น ไม่ใช่อย่างผิดๆ และสร้างบรรยากาศแห่งความไม่เชื่อถือนั่นแหละ หรือบรรยากาศแห่งความกลัว"

จะเห็นได้ว่า ท่านอาจารย์วิจารณ์ ก็รู้สึกบ้างเหมือนกันว่า ระบบ PA นี้ อาจสร้างบรรยากาศที่ไม่ดีขึ้นได้ (บรรยากาศมาด) ต้องระมัดระวังไม่ให้ใช้ผิดๆ การเลือกระบบ PA เพื่อใช้ในการประเมินผลงาน ต้องการความรู้ความเข้าใจและข้อจำกัดของเครื่องมือ ผมก็ไม่ทราบเหตุผลว่าทำไมมหาวิทยาลัยจึงเลือกระบบ PA เขามาใช้ในการประเมิน รวมถึงได้ชี้แจงข้อดี ข้อด้อย และข้อจำกัดให้ผู้บริหารในระดับต่างๆ ได้เข้าใจอย่างถ่องแท้หรือยัง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการนำระบบนี้มาใช้ในองค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และเกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง (ไม่ใช่แค่ทำตามที่ตั้งหรือเป็นเพียงผู้ส่งสารเท่านั้น) จะได้เกิดประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับมหาวิทยาลัยมหิดล

๓. การทำ PA ดีๆ มีตัวอย่างใหม่

ในเอกสาร มีระบุถึง "ลักษณะระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดี" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ยุติธรรมเป็นที่ยอมรับทั้งฝ่ายผู้ประเมิน ผู้ถูกประเมิน และองค์กร

- เนื่องจากความยุติธรรมต้องเกิดจากคนและระบบ **หน่วยงานที่มีผู้บริหารดี ก็ไม่มีปัญหา หน่วยงานใดมีผู้บริหารที่ไม่ดี (ซึ่งเป็นขอมูลที่พบเป็นอันดับที่ ๓ จากการสำรวจปัญหา PA ของสภาคณาจารย์) ก็เกิดปัญหา** ซึ่งโดยส่วนตัวคิดว่ามหาวิทยาลัยควรต้องหาทางแก้ไขโดยเร็ว (ถ้าให้คนอื่นช่วยคิด ท่านอาจถูกขอแบ่งค่าบริหารจากท่านนะครับ) โดยการเลือกผู้บริหารอาจจะต้องอิงกับผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก มีระบบตรวจสอบการบริหารงานเป็นระยะโดยประเมินจากผู้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่ดี โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงอาจต้องใช้รูปแบบการประเมิน ๓๖๐ องศา เฉพาะกับผู้บริหารเท่านั้น

๒) ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มผลการปฏิบัติงาน

- คำถามคือว่า **ตั้งแต่มหาวิทยาลัยเริ่มใช้ PA ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นอย่างไร ได้ผลผลิตเพิ่มดังที่คาดการณ์หรือไม่**

คุ้มค่ากับความทุกข์ที่หายไป (ซึ่งเป็นข้อมูลที่พบเป็นอันดับที่ ๒ จากการสำรวจปัญหา PA ของสภาคณาจารย์) และความตึงเครียดที่เกิดขึ้นกับบุคลากรหรือไม่

๓) มีหัวข้ออื่นๆ ซึ่งผมขอผ่านไป

จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยก็มีเกณฑ์ที่จะทำให้ PA เป็นรูปแบบที่ดีได้ แต่อย่างไรก็ตามคงจะต้องมีองค์ประกอบอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น เรื่องของความเที่ยงตรงในการประเมิน (Validity) ซึ่งในบางคณะให้ผู้บริหารเสนอรายชื่อผู้ที่จะประเมินตนเองได้ แต่ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีสิทธิ์เลือก เป็นต้น เรื่องความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของการประเมินซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้แล้ว การประเมินด้วย PA จะมีประโยชน์อะไรกับสังคมมหิดล รังแต่จะสร้างความคับข้องใจ

ให้กับบุคลากรเสียเปล่าๆ ไม่นั่นในอนาคตเราอาจต้องพึ่งเจ้าปลาหมึกพอล ให้ช่วยเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยมหิดล หากยังขาดการแก้ไขในเรื่องเหล่านี้ คำถามสุดท้ายที่อยากจะฝากถึงทุกท่านคือถึงเวลารึยังครับที่เราต้องมานั่งพูดคุยกันอย่างจริงจังในเรื่องนี้

ปล. ในฉบับถัดๆ ไป ผมจะนำความรู้ที่ได้จากการพูดคุยภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จในการทำ PA มาเล่าสู่กันฟังนะครับ และหากท่านสนใจจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขอเชิญส่งมาที่ puchong_senate@hotmail.com หรือ senate@mahidol.ac.th ครับ

คนศาลายา

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษเนตร หงษ์ไกรเลิศ

ทัศนียภาพแสนรื่นรมย์ ม.มหิดล ดนศาลายา

สวัสดีครับ สมาชิกเครือข่ายคนศาลายา

ระยะนี้พวกเราคงสับสนกันนิดหน่อยกับการจราจรภายในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา เนื่องจากกำลังมีการปรับปรุงผิวจราจรหลายจุด คงต้องแบ่งเส้นทางกันใช้โดยอาศัยความมีน้ำใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันให้มาก เพื่อจะได้ไม่มีเหตุเกิดบนท้องถนน ซึ่งมีเพื่อนเราหลายคนบอกผ่านคนศาลายาว่า ให้ช่วยเตือนผู้ที่ขับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ใช้ความเร็วสูงในมหาวิทยาลัย ให้เห็นใจผู้ปฏิบัติตามกฎและมีน้ำใจให้กันบ้าง ด้วยเกรงจะเกิดเหตุอันไม่ควร อย่างไรก็ตามคงจะต้องฝากผู้รับผิดชอบ ช่วยกันหาวิธีป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุภายในมหาวิทยาลัยของเราด้วยนะครับ

ต้นไม้เริ่มให้ร่มเงากับคนเดินถนน จักรยานสีขาวจำนวนมากเริ่มมีให้เราใช้ทั่วไป ภายในมหาวิทยาลัยมีรถรางวิ่งรับ-ส่งพวกเราครบถ้วนมหาวิทยาลัย ทำให้การขนส่งมวลชนของเรามีการจัดการอย่างเป็นระบบแล้วครับ คนศาลายา ขอชื่นชมและเป็นกำลังใจในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับประชาคมของเราครับ

คนศาลายา

รองเท้านารี คางกบ

มาปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ เพื่อความสุขกันเถอะ

เอื้องผึ้ง

โดย รองศาสตราจารย์ ครรชิต ธรรมศิริ
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้นั้นว่าเป็นงานอดิเรกที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่ต่ออย่างหนึ่ง เป็นงานอดิเรกระยะยาวต่อเนื่องหลายปี ได้เห็นการเจริญเติบโตของต้น รากและใบ รวมไปถึงส่วนสำคัญซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ นั่นก็คือ การเห็นดอกบานให้ความสวยงามและกลิ่นหอม ความสุขในยามเช้าแต่ละวันที่ได้รับคือการรดน้ำ ได้ทอดจิตใจและสายตาไปกับสายน้ำที่สัมผัสดอก ใบ ต้นและราก ทำให้จิตใจสงบ เบิกบาน ความคิดต่างๆ จะปลอดโปร่งและเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ช่วยให้การดำเนินชีวิตในวันนั้นราบรื่นและประสบความสำเร็จ

กล้วยไม้มีคุณลักษณะหลายๆ อย่าง ที่แตกต่างจากพืชอื่นๆ มีความเหมาะสมที่จะปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ เศรษฐกิจได้ และมีหลายชนิดที่ใช้เป็นสมุนไพรและอาหาร จึงไม่น่าแปลกที่กล้วยไม้ได้รับความนิยมในการปลูกเลี้ยงและมีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากที่สุดของประเทศไทยและในอีกหลายๆ ประเทศ คุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่

๑. เป็นพืชอายุหลายปี เจริญเติบโตไปเรื่อยๆ ทำให้ลำต้นยืดยาวขึ้นไป หรืออาจแตกกอทำให้ผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ได้ชื่นชมต้นกล้วยไม้ปีแล้วปีเล่า นับว่าคุ้มค่าสำหรับผู้ปลูกเลี้ยง
๒. มีขนาดต้นกะทัดรัด ไม่สูงจนเกินไปและมีน้ำหนักเบา สามารถยกไปวางหรือหิ้วไปในที่ต่างๆ ได้สะดวก จึงสามารถปลูกเลี้ยงได้ทุกเพศ ทุกวัยและทุกสถานที่
๓. มีความสวยงามของลำต้น ใบและราก แม้ว่าจะยังไม่เห็นดอก และแน่นอนว่าเมื่อดอกบานความสวยงามจะเพิ่มเป็นทวีคูณ
๔. มีรูปทรงและสีสันดอกที่แปลกและสวยสะดุดตา ตั้งจิตรกรได้จินตนาการไว้ นอกจากนี้ดอกกล้วยไม้หลายชนิดมีกลิ่นหอมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
๕. บานทน กล้วยไม้หลายชนิดหลังจากตัดดอกหรือช่อดอกแล้ว จะอยู่ได้นานกว่า ๑ สัปดาห์ ถ้าดอกยังอยู่บนลำต้นจะอยู่ได้นานหลายสัปดาห์ บางพันธุ์ให้ดอกตลอดปี บางพันธุ์ให้ดอกตามฤดูกาลที่เฉพาะเจาะจง
๖. ปลูกเลี้ยงง่าย โดยปลูกเลี้ยงให้คล้ายกับสภาพทางธรรมชาติของการเจริญเติบโตของต้นกล้วยไม้นั้น
๗. สามารถขยายพันธุ์ได้ง่าย โดยการตัดยอดที่มีรากติดอยู่ ๑-๒ ราก สำหรับต้นกล้วยไม้ที่ไม่แตกกอ ส่วนกล้วยไม้ประเภทที่แตกกอ ทำการตัดแยกลำต้นที่เจริญเป็นกอ
๘. สามารถขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อได้ดี จึงเหมาะสมที่จะผลิตต้นจำนวนมาก
๙. มีความหลากหลายให้เลือก ทั้งกล้วยไม้ป่า ชนิดแท้และลูกผสมตามความชอบและความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ปลูกเลี้ยง
๑๐. สามารถผสมข้ามชนิด ข้ามสกุลได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ได้ลูกผสมที่มีลักษณะแปลกออกไป จึงไม่รู้สึกชินกับพันธุ์เดิม

เอื้องเงิน

๑๑. เป็นพืชสากล แพบทุกประเทศมีสมาคมหรือชมรมกล้วยไม้ จึงมั่นใจได้ว่ากล้วยไม้ไทย จะอยู่ในความนิยมไปอีกนาน ทั้งเพื่อปลูกเลี้ยงกล้วยไม้สมัครเล่น หรือเพื่อการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้สำหรับผู้ปลูกมือใหม่

เอื้องปากนกแก้ว

ขั้นแรกสุดคือหาซื้อต้นกล้วยไม้ที่มีดอกบานเพื่อให้อุ่นใจว่าได้พันธุ์ที่ชอบ ถ้าซื้อจากสวนกล้วยไม้จะได้ราคาถูกกว่าซื้อจากร้านขายต้นไม้ทั่วไป ซึ่งอาจเลือกปลูกเลี้ยงประเภทแตกกอ (มีหลายลำต้น) เช่น สกุลหวาย สกุลแคทลียา สกุลรองเท้านารี ฯลฯ หรือประเภทไม่แตกกอ (มีลำต้นเดียวยาวสูงชัน) เช่น สกุลแวนด้า สกุลช้าง สกุลเข็ม ฯลฯ ต้นกล้วยไม้ที่เลือกซื้อควรสมบูรณ์และแข็งแรง กล่าวคือ ต้นไม่เหี่ยว ใบมีสีเขียวตลอด ไม่ชืดเหลือง ไม่มีตำหนิจากโรคและแมลง เช่น มีแผลสีน้ำตาล ใบมีรอยเจาะหรือกัดแหง ถ้าเป็นต้นที่อายุหลายปีจะมีหลายลำต้นหรือลำต้นเดี่ยวที่สูง สามารถสังเกตว่าออกดอกบ่อยหรือดกเพียงไร โดยดูที่ซอกใบแต่ละใบว่ามีส่วนของก้านช่อดอกที่แห้งที่หลงเหลือจากการตัดช่อดอกไปแล้วมีมากหรือน้อย ถ้ามีจำนวนมากก็แสดงว่าออกดอกบ่อย ซึ่งก็เป็นหลักในการเลือกซื้อต้นนั้นมาปลูกเลี้ยงได้ ซึ่งแสดงว่าให้ดอกบ่อย แต่ถ้าเป็นกล้วยไม้ป่าหรือชนิดที่แคบมักจะออกดอกเพียงปีละครั้ง แต่ความสวยงามก็สามารถชดเชยการออกดอกเพียงปีละครั้งได้ และสามารถเลือกซื้อต้นที่ออกดอกในช่วงเดือนที่แตกต่างกัน ก็จะเห็นดอกตลอดทั้งปี

เมื่อมีต้นกล้วยไม้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกบริเวณปลูกเลี้ยง ควรปลูกเลี้ยงในบริเวณที่ได้รับแสงแดดประมาณ ๔๐-๕๐% ถ้าได้รับแสงแดดเต็มที่โดยเฉพาะในเวลากลางวัน ใบจะไหม้ แต่ถ้ามืดเกินไปใบจะมีสีเขียวเข้ม และจะไม่ออกดอก การปลูกเลี้ยงในบ้านหรืออาคารควรวางต้นไม้ใกล้หลอดไฟหรือบริเวณริมหน้าต่าง เพื่อให้ได้รับแสงแดดพอเพียง และมีการถ่ายเทอากาศที่ดี สำหรับอุณหภูมิไม่เป็นปัญหา เนื่องจากกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงได้ดีเป็นกล้วยไม้เขตร้อน ถ้าปลูกเลี้ยงในห้องปรับอากาศ อากาศจะแห้ง ซึ่งควรจะรดน้ำบ่อยขึ้น หรือวางบริเวณที่ใกล้กับน้ำ เช่น บ่อน้ำ น้ำตก ภาชนะที่เก็บน้ำ ฯลฯ สำหรับการปลูกเลี้ยงนอกบ้านหรืออาคาร ควรได้รับแสงแดดประมาณ ๔๐-๕๐% สามารถแขวนไว้ตามกิ่งไม้ไทรร่มไม้ใหญ่ ชายคาบ้าน หรือผูกมัดส่วนรากให้ติดกับเปลือกไม้หรือลำต้น รดน้ำบ่อยและให้ชุ่ม ประมาณ ๑-๒ เดือน รากจะเจริญติดกับเปลือกไม้

การดูแลในเรื่องการให้น้ำ ถ้าปลูกเลี้ยงเพียงไม่กี่ต้นก็อาจจะใช้ภาชนะตักน้ำรด หรือวางต้นในอ่างล้าง แล้วเปิดก๊อกน้ำให้น้ำไหลโดนใบลงวัสดุปลูกและรากจนชุ่ม ถ้าปลูกเลี้ยงจำนวนมาก ใช้สายยางฉีดน้ำให้พ่นฝอยโดยใช้นิ้วมือปรับที่ปลายสายหรือติดหัวฉีดพ่นฝอย สังเกตดูว่าถ้าวัสดุปลูกที่ใช้ เช่น ถ่านทุบ กาบมะพร้าว ฯลฯ มีความชุ่มชื้นอยู่ ก็ไม่ต้องรดน้ำในทางตรงกันข้าม ในฤดูแล้งควรจะรดน้ำให้บ่อยครั้งขึ้น การให้น้ำไม่ควรให้เครื่องปลูกและหรือน้ำท่วมราก เนื่องจากจะทำให้รากเน่าและต้นตาย

การให้น้ำมักใช้ปุ๋ยเคมีที่ละลายน้ำได้ดี นิยมใช้สูตร ๒๐-๒๐-๒๐ (มี ๒๐% ธาตุไนโตรเจน (N), ๒๐% ฟอสฟอรัส (P₂O₅) และ ๒๐% โพแทสเซียม (K₂O)) ผสมน้ำในอัตรา ๒-๕ กรัมต่อน้ำ ๑ ลิตร และฉีดด้วยกระบอกฉีดน้ำหรือรดให้ทั่วบริเวณใบและรากจนชุ่ม และปุ๋ยไหลลงสู่พื้น ประมาณ ๒-๔ สัปดาห์ต่อครั้ง ในช่วงที่เร่งให้ออกดอกจะให้สูตรที่มีฟอสฟอรัสสูง เช่น สูตร ๑๐-๒๐-๑๐ เป็นต้น

เมื่อปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ไปหลายปี กล้วยไม้ประเภทแตกกอจะมีกอใหญ่ขึ้นและมีลำต้นเพิ่มขึ้น อาจทำให้ลำต้นเจริญอยู่นอกกระถางหรือกระเช้า ควรนำต้นใส่ในกระถางหรือกระเช้าที่ใหญ่ขึ้นเพื่อไม่ให้ลำต้นอยู่นอกภาชนะซึ่งจะช่วยให้ได้รับความชื้นเพียงพอ อาจจะต้องแยกให้มีขนาดกอเล็กลง จะได้จำนวนต้นเพิ่มขึ้น สำหรับกล้วยไม้ประเภทไม่แตกกอ ต้นจะสูงเก้งก้าง อาจตัดส่วนยอดที่มีรากติดอยู่ ๒-๓ ราก ออกไปปลูก ส่วนโคนก็จะแตกยอดใหญ่ ทำให้ได้จำนวนต้นเพิ่มขึ้น

รองเท้านารี ฝ้ายหยอ

หลังจากปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ท่านก็จะมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น สามารถปลูกเลี้ยงให้เจริญงอกงามและออกดอก จากนั้นท่านสามารถตัดสินใจได้ว่า ท่านควรจะปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ชนิดใด จำนวนต้นเท่าไร และสำหรับท่านที่สนใจจะผสมเกสรข้ามพันธุ์ เพื่อให้ได้ลูกผสมใหม่ๆ รวมทั้งขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนต้นที่เรารัก เมื่อมีจำนวนต้นเพิ่มขึ้นและขยายพันธุ์ที่ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ก็ถึงเวลาที่ท่านจะตัดสินใจว่าจะปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกเพื่อความสนุกสนานต่อไป หรือจะปลูกเลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริมหรือรายได้หลักให้กับครอบครัวต่อไป

บรรณาธิการแถลง

โดย รองศาสตราจารย์ วิไล เทียนรุ่งโรจน์ หนูนภักดี

สวัสดีค่ะสมาชิกชาวมหิดลทุกท่าน ชาวสภาคณาจารย์ฉบับนี้ ในนามของพวกเราชาวสภาคณาจารย์ และชาวมหิดลทุกคน ขอแสดงความยินดีต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน ในโอกาสที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่จันทร์ ที่ ๕ กรกฎาคมนี้ด้วยค่ะ

ชาวสภาคณาจารย์ฉบับนี้ ยังคงนำเสนอบทความเกี่ยวกับ PA หรือการจัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติงาน ในชื่อเรื่อง “PA (pressure agreement?) เรื่องนี้มีคำถาม” แล้วพลิกอารมณ์ท่านด้วย การแนะนำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อความสวยงามง่ายๆ อ่านแล้วมีความรู้เรื่องกล้วยไม้ขึ้นมากเลย แล้วก็ยังมีทางคลายเครียดได้อีกวิธีหนึ่งในคอลัมน์ คนศาลายา ได้รายงานถึงความไม่สะดวกเล็กน้อยในการปรับปรุงผิวจราจรในมหาวิทยาลัย แต่ผลที่ได้รับแน่นอนค่ะว่าคุ้มค่ากับการรอคอยมหาวิทยาลัยที่มีทัศนียภาพแสนรื่นรมย์

สมาชิกท่านใดมีบทความหรือสาระที่เป็นประโยชน์ขอเชิญส่งมาได้ที่ งานสภาคณาจารย์ กองบริหารงานทั่วไป อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น ๕ ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม รหัสไปรษณีย์ ๗๓๑๗๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๒๘๔๙ ๖๓๕๑ หรือ E-mail address : senate@mahidol.ac.th กองบรรณาธิการ กำลังรอบทความของท่านอยู่นะคะ

เจ้าของ

สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น ๕
๙๙๙ ถ.พุทธมณฑลสาย ๔
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล
จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๔๙-๖๓๕๑
โทรสาร ๐-๒๘๔๙-๖๓๕๑

บรรณาธิการประจำฉบับ

รศ.วิไล เทียนรุ่งโรจน์ หนูนภักดี

กองบรรณาธิการ

อ.จดี โตอิม อ.ทัศนียา รัตนฤทัย ผศ.(พิเศษ)เนตร หงษ์ไกรเลิศ
รศ.มยุภา ศรีสุภานันต์ ผศ.วรารกร เจริญสุข รศ.วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์
รศ.สุเทพ ศิลปานันทกุล ผศ.สุภาววรรณ เศรษฐบรรจง

ประสานงานกลาง สุจิรา สอนสม พัชญา วงษ์วันทนี
ออกแบบปก & จัดทำรูปเล่ม ณิชยิทธิ หลงสมบุญ

สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล
๙๙๙ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

ชำระค่าการเป็นเงินเชื่อ
ใบอนุญาตที่ ๒๒๕๒๐
ไปรษณีย์ตรา